

„Pokud to takhle půjde dál, celé lidstvo vyhyne. My, bílí Evropané, budeme mezi prvními,“ říká demograf

Podle Paula Morlanda směřuje naše společnost kvůli nízké porodnosti ke katastrofě. Taková situace se v dějinách lidstva ještě nikdy nevyskytla, říká v rozhovoru.

Je známý svými apokalyptickými scénáři, a přesto se zdá, že má vždy dobrou náladu. Brit Paul Morland patří k nejrenomovanějším demografům na světě. Díky svému zábavnému vystupování je vyhledávaným řečníkem a novinovým publicistou. Minulý týden byl hostem sympozia v St. Gallenu a před svým vystoupením si udělal čas na rozhovor v hotelové hale.

Pane Morlande, říkáte, že boj proti poklesu porodnosti je nejdůležitějším úkolem lidstva. V sázce je přežití našich společností. Není to trochu přehnané?

Ne. Vezměme si Jižní Koreu. Tam se porodnost sice trochu zotavila, ale jen minimálně. Na sto Jihokorejců připadne v příští generaci čtyřicet, v té následující už jen šestnáct. Pokles je raketový. Jižní Korea je sice nejkrajnějším příkladem, ale téměř všechny země směřují k těmto číslům. To nevyhnutelně vede ke kolapsu společnosti.

Člověk dosud vždy našel řešení každého problému.

Nikde nevidíme žádný významný vzestup. Neříkám, že ještě nemůžeme zvrátit směr, ale pokud to takhle půjde dál a během dvou generací ztratíme 84 procent nové generace, a pak dalších 84 procent, skončí to katastrofou.

V minulém století světová populace explozivně rostla, v budoucnu bude opět klesat. V čem je problém?

Představa, že by nás klesající počet obyvatel jednoduše vrátil do dřívějšího stadia, je mylná. Vezměme si Japonsko. V 60. letech mělo tato země 100 milionů obyvatel, v roce 2010 dosáhla vrcholu s necelými 130 miliony. V 2040. nebo 2050. letech bude počet opět 100 milionů. Japonsko každoročně ztrácí téměř milion obyvatel. Dalo by se tedy říci: V 60. letech bylo vše v pořádku, takže v roce 2050 bude vše v pořádku. To je však zcela mylné. V roce 1960 připadalo na každého důchodce devět osob v produktivním věku. Až počet obyvatel opět klesne na 100 milionů, bude tento poměr jeden ku jedné. Japonsko má již nyní míru zadlužení ve výši 250 procent HDP. Nevím, jak tato společnost může přežít. Mnoho zemí se nachází v podobné situaci, včetně chudších zemí, jako je Chile, Jamajka a Thajsko. Extrémně nízká porodnost se stala globální epidemií.

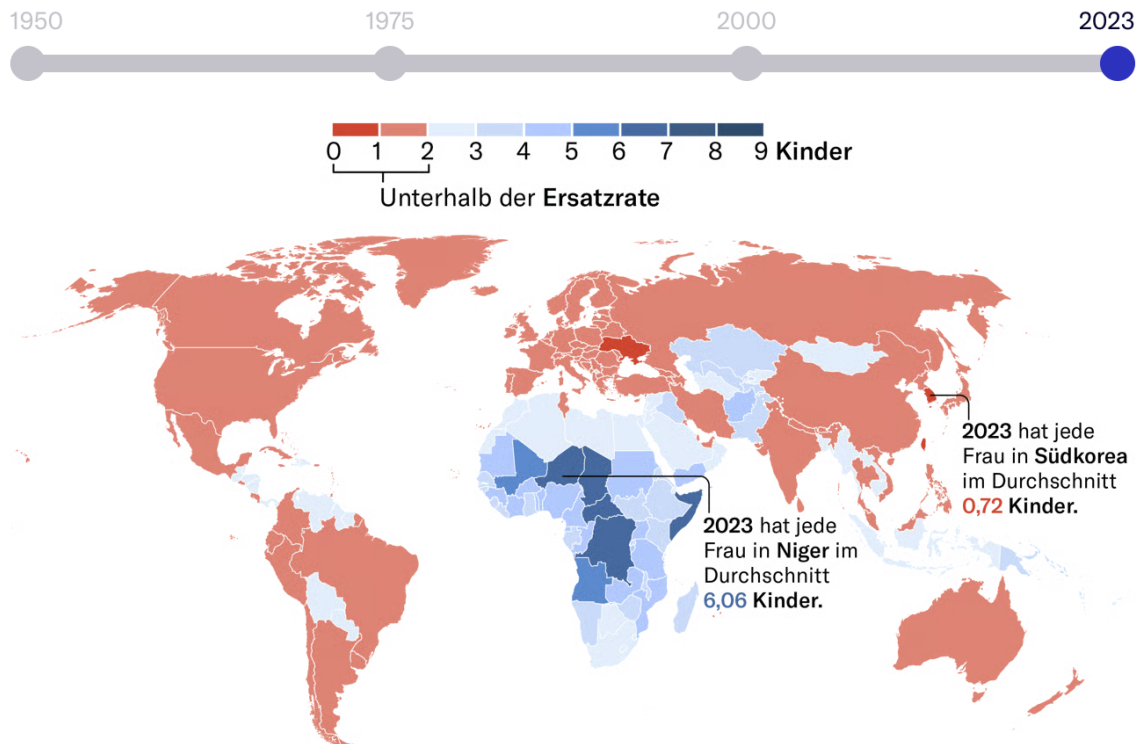
Japonsko a Jižní Korea jsou přece jen stále moderní země, které dobře fungují, a to i přes nízkou porodnost.

Je to, jako by někdo skočil z mrakodrapu a v polovině cesty řekl: „No, zatím je všechno v pořádku.“ Už jsme uprostřed problému, i když k nárazu ještě nedošlo. Ten ale

nevyhnutelně přijde.

Die Geburtenrate sinkt stetig

Anzahl Lebendgeburten pro Frau

Quelle: World Population Prospects 2024

NZZ / fio

Existuje v dějinách lidstva nějaká srovnatelná situace?

Ve středověku se počet obyvatel v mnoha oblastech rovněž výrazně snížil v důsledku morové epidemie. Několik důležitých faktorů se však lišilo. Za prvé: epidemie postihla lidi všech věkových skupin, zabíjela staré i mladé. Nevedla tedy k problému stárnutí populace. Za druhé: Katastrofa se odehrála za malthusiánských podmínek, tedy v době, kdy populační růst převyšoval produkci potravin, což vedlo k chudobě a krizím. Životní úroveň byla tehdy velmi nízká. Po pandemii měli přeživší lidé k dispozici mnohem více půdy na hlavu. Pokles počtu obyvatel vedl ke zvýšení životní úrovně a lidé poté také žili déle.

Nikdy předtím se lidé dobrovolně nevzdávali dětí tak jako dnes?

V meziválečném období, tedy v letech 1918 až 1939, byla porodnost v Německu a Velké Británii rovněž velmi nízká. Činila dvě děti na ženu, přičemž dětská úmrtnost byla výrazně vyšší než dnes. Ekonom Keynes si již tehdy uvědomil, že by to mohlo představovat problém. Byl prakticky jediný, kdo se tím zabýval. Po válce však nastal babyboom, což všechny překvapilo. Co jsme však dosud nezažili, je dlouhodobý globální trend, jaký máme nyní.

Možná není načasování tohoto vývoje vůbec tak špatné: chybějící lidi v budoucnu pravděpodobně nahradí umělá inteligence.

Tomu nechci věřit. Za prvé, mám velkou důvěru v lidstvo, v rodinu. I kdyby platilo, že v budoucnu budeme moci péči o seniory z velké části přenechat robotům, jeví se mi to jako bezútěšná perspektiva. Za druhé, zatím nevidím zvýšení produktivity díky umělé inteligenci. Umělá inteligence sice změní svět, ale zda nás také výrazně zefektivní, to zatím nebylo prokázáno.

Švýcarsko řeší tento problém prostřednictvím silné imigrace. Země za posledních dvacet let natolik vzrostla, že brzy budeme hlasovat o zavedení imigračního stropu.

V globálním kontextu však vidím Švýcarsko v jedinečné situaci. Země je malá a velmi bohatá. Skládá se z několika jazykových oblastí a je obklopena velkými zeměmi se stejnými kulturami. Švýcarsko proto může bez větších problémů integrovat migranty z Německa, Francie a Itálie. Napadá mě jen jedna další země s podobnými podmínkami: Singapur. Tamní obyvatelstvo tvoří převážně Číňané, Malajci a Indové, takže může docházet k silné imigraci z Číny, Malajsie a Indie, aniž by se zásadně změnila struktura obyvatelstva. U nás ve Velké Británii je to jiné. Když jsem vyrůstal v Londýně, tvořili 95 procent londýnské populace bílí Britové, dnes je to možná ještě asi 40 procent. To vede k nejrozdílnějším politickým a společenským problémům.

Jednou jste řekl, že tak silná imigrace je „jakýmsi biologickým imperialismem“.

Imperialismus nepraktikují imigranti, ale my. Protože už nechceme mít vlastní děti, přivádíme lékaře a další odborníky ze zemí, kterým tito specialisté pak chybí.

Ve své poslední knize píšete, že máme právo se obávat vymírání bělošského obyvatelstva. Stejně jako by se mohly obávat i jiné národy a etnické skupiny. Kvůli koloniální historii však v Evropě panují zábrany o něčem takovém vůbec uvažovat.

Švýcarsko nemělo žádné kolonie, že? V každém případě mi připadá absurdní o tom nemluvit. Každá skupina, každý národ, každá etnická skupina a každý lid má právo považovat se za jednotu a zasazovat se o své zachování. Pokud se nějaká skupina domnívá, že jí to je jedno, je to rovněž její svobodné právo. Ale pokud si lidé v Japonsku myslí: „Máme jedinečnou kulturu, jedinečnou civilizaci, jedinečný jazyk a to chceme zachovat“, pak to podle mého názoru mohou také říkat. Stejně tak lidé ve Francii, v Koreji, v Chile nebo kdekoli jinde.

Tak o tom mluvmе: Vymírá bílá populace?

Pokud to takhle půjde dál, vyhynou všichni lidé. Ale my, bílí Evropané, budeme mezi prvními. Jsme průkopníky v demografickém vývoji. U nás začala populační exploze v 19. a na počátku 20. století, u nás také začal úbytek. Ale ostatní nás následují. Vezměme si porodnost různých etnických skupin v USA. Když v 70. letech došlo k velké imigrační vlně z Mexika, měly Mexičanky v průměru pět nebo šest dětí, bílé Američanky dvě. Dnes je porodnost Mexičanek nižší než dvě. U afroameričanek je dokonce nižší než u bělošek. I ony jsou ohroženy vyhynutím.

V některých evropských zemích panuje obava, že by muslimové mohli získat většinu. I ve vaší domovské Velké Británii.

Moje rodina pochází původně z Německa, mám také německý pas, nejsem tedy bílý Brit. Přesto si myslím, že bílí Britové mají plné právo říci, že jejich předkové byli původními obyvateli tohoto ostrova a že si přejí, aby tomu tak bylo i u následujících generací. Aby toho bylo dosaženo, je třeba omezit imigraci. A především: je třeba mít více vlastních dětí. Nemá smysl si stěžovat na imigraci, pokud máte jen málo dětí, ale přesto chcete služby poskytované odpovídající pracovní silou.

Označujete se za pronatalistu, zastáváte vysokou porodnost. Tento pojem je dnes spojován s pravicí a s lidmi jako Elon Musk.

To je ale omyl. Francouzský prezident Emmanuel Macron, který nestojí na pravici, volá po „demografickém zbrojení“. Mezi politiky nejvíce podporující porodnost v historii patří Stalin, který uděloval matkám medaile, a Mao, který odmítal politiku jednoho dítěte. Karl Marx byl zapřísahlým odpůrcem ekonoma Thomase Roberta Malthuse, který varoval před nárůstem populace. Podpora porodnosti byla dříve velmi levicovým tématem. Nevím, odkud pochází představa, že tento pojem má být pravicový.

Co se však nedá popřít: z historického hlediska byla podpora porodnosti především záležitostí autokratů a diktátorů, kteří toužili po početném národu.

To je pravda. Dnes je však pronatalismus nezbytnou strategií přežití pro svobodné společnosti. Nedostatek mladých lidí brzdí ekonomickou dynamiku, inovační elán a vede ke kolapsu sociálního státu. Pokud nebude více dětí, naše svobodné společnosti zaniknou.

Počet dětí klesá všude, jakmile ženy získají přístup ke vzdělání. Chcete to zvrátit?

V žádném případě. Víme, že i většina žen s diplomy z prestižních univerzit by ráda měla dvě nebo tři děti, často však mají jen jedno nebo dokonce žádné. Tady musíme začít. Ani já nepožaduji, aby měly sedm nebo osm dětí; dvě nebo tři, které si přejí, zcela stačí. Aby se přesto mohly věnovat své kariéře, musí se muži přizpůsobit a převzít část rodinných povinností. Pak to funguje. Moje žena a já jsme to tak udělali – a stejně to nyní praktikují i moje tři děti ve svých rodinách. Pokud to chcete nazvat pravicovým extremismem, prosím, pak jsem prostě pravicový extremist.

Náš sociální systém částečně nahrazuje to, co dříve zajišťovala rodina. Mnoho mladých lidí vnímá děti jako finanční zátěž, která jim navíc bere volný čas.

Podle mého názoru by mělo být úkolem vzdělávání zprostředkovat jiný obraz rodiny. I když si kvůli dětem musíte utáhnout opasek, jsou stále tím nejlepším, nejvzrušujícím a nejúžasnějším, co můžete mít. Ne, tím druhým nejlepším. To úplně nejlepší je být prarodičem, jak jsem si před časem uvědomil. Ale musíte udělat první krok, abyste se dostali ke kroku druhému.

Paul Morland, narozený v roce 1964, působil jako výzkumný pracovník na Birkbeck College při University of London se zaměřením na demografii. Jeho poslední knihou je „No One Left“, v níž propaguje progresivní pronatalismus. Jeho předposlední dílo, „Die Macht der Demografie“, je k dispozici také v němčině. Morlandovi rodiče jako němečtí Židé uprchli před nacisty do Anglie. On sám má tři děti a pět vnoučat.